

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Л.Д. БУРЯК,

к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
А.М. ПАВЛІКОВСЬКИЙ,

к.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
Н.Л. КРЕМПОВА,

к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи,

Вища школа економіки і бізнесу Кримського федерального університету ім. В.І. Вернадського

Венчурне інвестування як інструмент фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва

У статті розглянуто сутність венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва, необхідність його застосування в реальній економіці, визначені переваги механізму венчурного фінансування порівняно з комерційним кредитом, розкриті причини застосування венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва, дана характеристика інституту венчурних інвестицій в Україні, обґрунтовані недоліки податкових пільг, спрямованих на застосування венчурного фінансування інноваційного розвитку в реальній економіці, внесені пропозиції щодо розширення застосування венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Ключові слова: венчурне інвестування, інноваційний розвиток, механізм венчурного фінансування, венчурний капітал, комерціалізація новаций, венчурне підприємництво, венчурний бізнес.

Л.Д. БУРЯК,

к.э.н., профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана,
А.М. ПАВЛИКОВСКИЙ,

к.э.н., профессор кафедры корпоративных финансов и контроллинга,
Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана,
Н.Л. КРЕМПОВА,

к.э.н., доцент кафедры финансов и банковского дела,

Высшая школа экономики и бизнеса Крымского федерального университета имени В.И. Вернадского

Венчурное инвестирование как инструмент финансирования инновационного развития субъектов малого предпринимательства

В статье рассматривается суть венчурного финансирования инновационного развития субъектов малого предпринимательства, необходимость его применения в реальной экономике, определены преимущества механизма венчурного финансирования в сравнении с коммерческим кредитом, раскрыты причины применения венчурного финансирования инновационного развития субъектов малого предпринимательства, дана характеристика института венчурных инвестиций в Украине, обоснованы недочеты налоговых льгот, направленных на применение венчурного финансирования инновационного развития в реальной экономике, внесены предложения по расширению применения венчурного финансирования инновационного развития субъектов малого предпринимательства.

Ключевые слова: венчурное инвестирование, инновационное развитие, механизм венчурного финансирования, венчурный капитал, коммерциализация инноваций, венчурное предпринимательство, венчурный бизнес.

L.D. BYRYAK,

candidate of economic sciences professor of the Department of Corporate Finance and Controlling Establishment of Higher Learning Vadim Hetman Kyiv National Economic University,

A.M. PAVLIKOVSKIY,

candidate of economic sciences professor of the Department of Corporate Finance and Controlling Establishment of Higher Learning Vadim Hetman Kyiv National Economic University,

N.L. KREMOVA,

candidate of economic sciences associate professor of the Department of Finance and Banking Higher School of Economics and Business V.I. Vernadskyi Crimean Federal University

Venture investing as instrument of financing of innovative development of small business entities

The essence of venture financing of business entity innovative development, the necessity of its usage in real economy are considered in the article, the advantages of venture financing mechanisms in comparison with commercial credit are defined, the reasons for implementing venture financing of business entity innovative development are disclosed, the characteristic of the institute of venture investments in Ukraine is given, the disadvantages of tax benefits directed to the usage of venture financing of innovative development in real economy are grounded, the suggestions for the expansion of the usage of venture financing of business entity innovative development are introduced.

Keywords: *venture investment, innovative development, venture financing mechanisms, venture capital, commercialization of innovations, venture enterprise, venture business.*

Постановка проблеми. Рівень фінансового забезпечення розвитку науки та впровадження інновацій у виробництво в Україні не відповідає загальноприйнятій у прогресивному світі практиці.

Однією з основних причин, які стримують інноваційну діяльність суб'єктів малого підприємництва, є хронічна недостатність джерел фінансування. Зважаючи на це, виникає необхідність удосконалення механізму фінансового забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів малого підприємництва. Особливу увагу слід приділити впровадженню механізму венчурного фінансування, який уже не один десяток років виступає одним з основних економічних інструментів, що забезпечує інноваційний розвиток провідних країн світу. Венчурний механізм забезпечує практичну можливість фінансування інноваційних проектів, доведення будь-яких наукових розробок до практичного застосування. На етапі впровадження науково-технічних досягнень у практиці високорозвинених країн саме венчурне фінансування забезпечує процес комерціалізації інновацій.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питанням венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва присвячені роботи Л.Л. Антонюк, В.Ю. Грича, І.С. Кузнєцової, В.С. Локшина, А.В. Ластенко, А.М. Поручника, Н.М. Притуляк, Р.Е. Умарова, В.В. Юхименка, Т.В. Юхименка, З.Б. Яиченка та інших.

Проблема розвитку венчурного інноваційного підприємництва та еволюції інноваційних венчурних систем з високим рівнем невизначеності є актуальною в економічній науці і практиці. Незважаючи на визнання в різних публікаціях найважливішого значення венчурної діяльності як економічного інструменту акумуляції наукових знань, їх матеріалізації та комерціалізації, окремі закономірності розвитку венчурного інноваційного підприємництва, інноваційні та організаційно-економічні механізми висвітлені недостатньо.

Метою статті є проведення дослідження застосування венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Сутність венчурного фінансування полягає в тому, що грошові кошти одних підприємств

та інтелектуальні можливості інших (оригінальні ідеї або технології) об'єднуються в реальному секторі економіки для того, щоб в одній компанії обом підприємцям принести прибуток.

Необхідність венчурного фінансування суб'єктів малого підприємництва обумовлена тим, що воно може брати участь у таких проектах, в яких не можуть брати участь комерційні банки. Якщо комерційний кредит використовується для створення обігового капіталу фірми, то венчурний капітал використовується для придбання високотехнологічних виробництв, розвитку нових видів продукції.

Зважаючи на те що однією з основних причин, які стримують інноваційну діяльність суб'єктів малого підприємництва, є недостатність фінансування, особливу увагу слід приділити впровадженню механізму венчурного фінансування. Вибір зазначеного напрямку обґрунтований наступним: по-перше, венчурний механізм забезпечує практичну можливість фінансування інноваційних проектів, орієнтованих на освоєння прогресивних науково-технологічних рішень. Створення винаходів чи будь-яких інших наукових розробок вважається виправданим лише тоді, коли вони знаходять своє практичне застосування. Тільки в цьому випадку новачі перестають виступати лише витратами для суспільства, оскільки починають приносити соціально-економічний ефект. З огляду на це найважливішою умовою переходу до нової якості економічного розвитку є залучення інвестицій до процесу освоєння нововведень. Через високу ризикованість інноваційної діяльності приватному капіталові, орієнтованому на максимізацію поточних прибутків, далеко не завжди вигідно займатися освоєнням нових технологій. Тому на етапі впровадження науково-технічних досягнень в практиці високо розвинутих країн саме венчурне фінансування забезпечує процес комерціалізації новачів.

Необхідно зазначити, що в Україні низьким є престиж підприємницької діяльності у сфері малого наукоємного бізнесу, який у провідних країнах світу є потужною експериментальною базою для апробації будь-яких нововведень. Так, завдяки дрібним інноваційним фірмам у США були вперше освоєні такі видатні винаходи, як кондиціонування повітря, вертоліт, турбореактивний двигун, електронно-променева трубка, електронна лампа, радіочастотна модуляція та інші [5, с. 115].

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

За даними національного наукового фонду США, віддача капіталовкладень у наукові дослідження й розробки у дрібних фірм у чотири рази вища, ніж у великих корпорацій. Спеціалісти, що вивчають науково-технічний прогрес у промисловості США, відзначають, що нововведення на великих фірмах натикаються на надмірно централізовані, інерційні організаційні структури. Через це на них відбувається лише поступове, дуже повільне поліпшення якості продукції, тоді як радикальні новації найчастіше народжуються в малих інноваційних фірмах. Це явище відоме в західній літературі, як ефект Ерроу [4, с. 245].

Причини високої ефективності науково-технічної діяльності малого бізнесу полягають у внутрішніх його особливостях як організаційної форми поєднання науки з виробництвом. Зважаючи на те що доступ на ринки традиційних товарів для нього є вкрай обмеженим, дрібний бізнес прагне завоювати певну частку галузевого ринку, застосовуючи принципово нові технічні рішення.

Проведене дослідження фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва свідчить, що нові технології застосовуються в деревообробній та меблевій промисловості, харчовій і м'ясопереробній промисловості. У зв'язку із цим розширюється доступ на ринки товарів зазначених галузей економіки суб'єктів малого підприємництва. У меблевій промисловості інтенсивно розвивається підприємництво та малий бізнес. Українські меблі експортуються в країни Євросоюзу, Росії, США. 50% експорту меблів припадає на Росію та країни СНД. Успішному розвитку цієї галузі сприяють: суттєві запаси сировини, вдале географічне розташування країни, висококваліфікований персонал, досвід меблевих компаній та інше.

На досліджуваному ПрАТ «Лагода» структура випуску меблів у 2013 році характеризується такими даними (див. рис.).

Наведені дані свідчать, що в структурі виробництва меблів ПрАТ «Лагода» переважають домашні меблі (63%), незначну питому вагу становлять спеціальні меблі (27%) та офісні меблі (10%). Суб'єкти малого підприємництва меблевої промисловості проводять роботу по модернізації та створенню сучасних виробництв. В Україні все більше з'являються підприємства, продукція яких достойно конкурує з кращими зарубіжними зразками. Споживачами українських меблів є понад 60 країн світу.

Суб'єктами малого підприємництва меблевої промисловості використовуються зарубіжні високотехнологічні виробництва і нові технології, а венчурне фінансування інвестиційного розвитку, на жаль, не застосовується.

Причинами такого становища є відсутність:

1. Чіткого визначення юридичного статусу суб'єктів венчурного підприємництва.

2. Диверсифікації діяльності суб'єктів малого підприємництва, що підвищує ризики при здійсненні ризикових інноваційних проектів.

3. Внутрішніх джерел фінансування інноваційного розвитку, а саме для освоєння і впровадження у виробництво нових технологій, нових видів продукції, необхідні додаткові фінансові ресурси, оскільки воно пов'язане з використанням нових матеріалів, комплектуючих та інших компонентів.

4. В Україні механізмів фінансування адекватних потребам інноваційної діяльності, державної програми розвитку венчурного механізму фінансування у якості важливої складової частини національних систем нововведень для суб'єктів малого підприємництва.

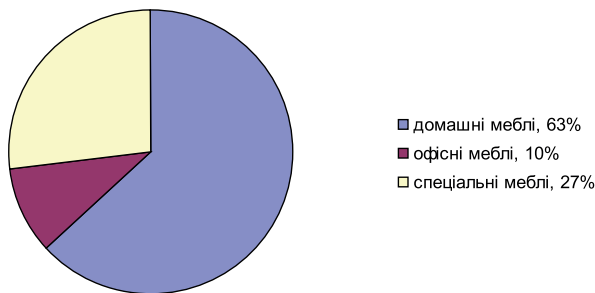
5. Положень, які регламентують можливість використання венчурного капіталу для фінансування інноваційних проектів.

Ураховуючи, що малі високотехнологічні фірми займаються діяльністю, що характеризується надзвичайно високим ступенем ризику, фінансові інститути, як правило, утримуються від капіталовкладень в їхній розвиток. Тому забезпечити залучення значних інвестицій у малий інноваційний бізнес можливо завдяки венчурному капіталу, який виступає ледве не єдиним зовнішнім джерелом фінансування, особливо тих підприємницьких структур, доступ яких до отримання інвестицій з інших джерел є обмеженим.

В умовах економічної, політичної та фінансової нестабільності в Україні інвестори зорієнтовані на короткострокові взаємовідносини з максимально високим поверненням вкладеного капіталу. Вони не зацікавлені в перспективах розвитку суб'єкта малого підприємництва або в нарощенні його потенціалу. Не сприяють активізації інноваційної діяльності й банківські кредити. Незважаючи на зростання їхніх обсягів, більшість з них спрямовані в реальну економіку, мають переважно короткостроковий характер.

Оскільки фактори часу й ризику безпосередньо залежать один від одного, потенційний кредитор не зацікавлений у посиленні ризикованості своїх інвестицій, які й без того мають невизначений характер вкладень.

Таким чином, особливості сучасного інвестиційного процесу в Україні діаметрально протилежні потребам, що визначаються як зовнішніми так і внутрішніми тенденціями. Ці суперечності настільки значні, що подолати їх за допомогою класичних форм, методів та інструментів інвестування практично неможливо. Необхідні принципово нові, інноваційні

Структура випуску меблів ПрАТ «Лагода» за 2013 рік

механізми. У ролі одного з них може виступати венчурне фінансування, яке в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів є передумовою переходу економіки країни на нову модель інноваційного розвитку.

В Україні, де проголошено саме такий курс, розвиток інституту венчурних інвестицій пройшов два основні етапи. Перший етап (1992–2001) розпочався з приходом іноземних венчурних інвестицій із розвинутих країн. На цьому етапі силами представників іноземного венчурного капіталу відбулося впровадження інституту венчурних інвестицій та його адаптація до вітчизняного бізнес-середовища.

Другий етап розпочався з прийняттям у 2001 році Закону України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)». Уперше в Україні на законодавчому рівні було визначено функціонування венчурних фондів. Згідно з цим законом венчурні фонди віднесено до інститутів спільного інвестування (інвестиційних фондів).

Слід зазначити, що інвестиційний бізнес в Україні лише за формальними ознаками є венчурним. Адже український ринок венчурного фінансування не відповідає своїй суті та призначенню, а тому істотно відрізняється від зарубіжних аналогів. На відміну від провідних країн світу, де розвиток венчурного бізнесу приводить до спрямування інвестицій у високо ризиковану інноваційну сферу, в Україні спостерігається цілком протилежна тенденція: наявні венчурні фонди надають однозначну перевагу низько та середньо ризикованим операціям із фінансовими активами та нерухомістю і практично не зорієнтовані на прогресивні технології. Тому збільшення капіталізації венчурних фондів на сьогодні не приводить до адекватного зростання інвестиційних потоків у інноваційні сектори економіки. Найчастіше венчурні фонди у країні використовуються в основному як механізм мінімізації оподаткування, можливості якої закладено в чинній нормативній базі. Так, відповідно до законодавства було введено сприятливий режим функціонування венчурних доходів, зокрема було практично звільнені від сплати податку на прибуток та додану вартість. Однак вітчизняна практика господарювання показала, що податкові пільги не з'явилися гарантією інноваційної спрямованості діяльності венчурних фондів.

Таким чином, в Україні розвиток інституту венчурних інвестицій має викривлений характер, що полягає в переважному використанні венчурних фондів в інтересах окремих компаній та інвесторів, у супереч загальнодержавним інтересам, пов'язаних із забезпеченням інвестиційних потоків в інноваційну сферу.

Як переконує успішний світовий досвід високо розвинутих держав, однією зі складових національної інноваційної системи, яка шляхом активного інвестування й підтримки стимулює розвиток високотехнологічних компаній, є інститут венчурного фінансування. Його формування та розвиток для України є складним новаторським процесом, який потребує державної підтримки. Саме тому визначальними принципами забезпечення ефективності реалізації венчурного фінансування має стати дотримання таких положень:

– державне сприяння розвитку венчурного підприємництва у сфері інвестиційно-інноваційної діяльності має слугувати засобом реалізації пріоритетів державної інноваційної

політики, пов'язаних із довгостроковими соціально-економічними цілями розвитку країни;

– державні механізми сприяння розвитку венчурного підприємництва в інвестиційно-інноваційній сфері мають бути спрямовані на збільшення обсягів надходження інвестиційних ресурсів у інноваційну сферу, підвищення рівня ефективності із використання, зростання інноваційної сприйнятливості національної економіки.

Висновки

Впровадження інноваційної моделі розвитку на основі власного наукового потенціалу – безальтернативний шлях до виведення економіки України на світовий рівень конкурентоспроможності.

Проаналізувавши стан інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні, можна зробити такі висновки:

1. Венчурний механізм фінансування інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва забезпечує реальне поєднання інновацій з практичним їх впровадженням у виробництво. З цією метою необхідно дозволити суб'єктам венчурного підприємництва займатися венчурним інвестуванням як окремим видом підприємництва в Україні. Таким чином, буде забезпечене підґрунтя для створення регульованої ринкової сфери, яка може стати потужним рушієм розвитку економіки України.

2. На законодавчому рівні не визначено сутність, функції та принципи венчурних фондів. Для створення нормативно-правової бази венчурного фінансування інноваційного розвитку суб'єктів підприємництва доцільно прийняти закон України «Про венчурну діяльність в інноваційній сфері».

3. Існуючі нині податкові пільги не стимулюють суб'єкти малого підприємництва впроваджувати у виробництво науково-технічні розробки, спрямовані на освоєння нових прогресивних технологій, нових видів продукції. З метою підвищення рівня зацікавленості суб'єктів малого підприємництва у впровадженні інновацій у виробництво пропонуємо звільняти від податку частину прибутку, спрямованої на інвестування в науково-технічну сферу та у виробництво нових видів техніки, матеріалів.

4. Пропонуємо для малих і середніх венчурних фірм ввести механізм застосування податкових канікул.

5. Запровадити державні механізми сприяння розвитку венчурного підприємництва в інноваційній сфері, спрямовані на збільшення обсягів надходження інвестиційних ресурсів у інноваційну сферу, підвищення рівня ефективності їх використання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 №2299–III.
2. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2001 №3715–VI.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки» від 28.08.2013 №641–р.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної інноваційної небанківської фінансово-кредитної установи «Фонд підтримки малого інноваційного бізнесу»» від 12.12.2011 №1396.

5. Інновації у фінансовій сфері: монографія [В.М. Опаріч, Т.В. Паєнко, В.М. Федосов та інш.]; за заг. ред. В.М. Опаріна. – К.: КНЕУ, 2013. – 444 с.

6. Умаров Р.Е. Аналіз зарубіжного досвіду інвестування інноваційного розвитку малого і середнього бізнесу // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць вип. 12. Науковий ред. І.Г. Манцуров. – К., 2011. – С. 106–120.

7. Локшин В.С., Ластенко А.В. Предпосылки появления механизмов венчурного финансирования в Украине // Вісник економічної науки. – 2007, №1. – С. 72–80.

8. Поручник А.М., Антонюк Л.Л. Венчурний капітал: зарубіжний досвід та проблеми становлення в Україні: Монографія. – К.: КНЕУ, 2000. – 171 с.

В.І. ФРИДЕЛЬ,

к.е.н., викладач кафедри банківської справи, Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

Інноваційні способи використання лізингового механізму в економіці із залученням банківського капіталу

У статті обґрунтовано можливі способи взаємодії банків та лізингових компаній у межах співпраці з бюро кредитних історій, лізингу персоналу та лізингу нерухомості. Автором обґрунтовано способи взаємодії лізингового та банківського секторів на основі укладання фінансових контрактів енергозбереження.

Ключові слова: лізинг, лізинг персоналу, лізинг нерухомості, банк, енергозбереження.

В.И. ФРИДЕЛЬ,

к.э.н., преподаватель кафедры банковского дела, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Инновационные способы использования лизингового механизма в экономике с привлечением банковского капитала

В статье рассмотрены возможные способы взаимодействия банков и лизинговых компаний в рамках сотрудничества с бюро кредитных историй, лизинга персонала и лизинга недвижимости. Автором обоснованы способы взаимодействия лизингового и банковского секторов на основе заключения финансовых контрактов энергосбережения.

Ключевые слова: лизинг, лизинг персонала, лизинг недвижимости, банк, энергосбережение.

V.I. FRYDEL,

Ph.D of economy, Lecturer at the Department of banking, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Innovative ways of using leasing in economics involving bank capital

In the article the possible ways of interaction between banks and leasing companies through cooperation with the credit bureau, staff leasing and real estate leasing. The author proved methods of interaction leasing and banking sectors on the basis of the conclusion of financial contracts for energy saving.

Keywords: leasing, staff leasing, real estate leasing, bank, energy saving.

Постановка проблеми. Лізинг є надзвичайно гнучким інструментом фінансування, що здатен швидко та легко адаптуватися до різноманітних умов використання. Більшість економістів справедливо вважають лізингові операції дієвим і реальним капіталозберігаючим способом фінансування виробництва. За вітчизняних економічних умов лізинг можна назвати найперспективнішим фінансовим інструментом, який здатний активізувати інвестиційний процес в Україні. Навіть в умовах кризових явищ економіки лізингові послуги залишаються затребуваними вітчизняними підприємствами.

Як правило, науковці розглядають традиційні сторони лізингового механізму. Лізинг автомобільного та залізничного транспорту, машин та устаткування для сільського господарства, лізинг обладнання. Класично використовують два види лізингу: фінансовий та оперативний. Деякі вчені та практики описують схеми сублізингу, зворотного лізингу, міжнародного лізингу тощо.

Водночас багатогранність лізингових відносин може включати абсолютно нетрадиційні підходи його використання. Вітчизняні фінансові компанії та банки недооцінюють потенціал лізингового бізнесу, чим блокують собі доступ до нового, більш прогресивного активу. Визначаючи переваги використання лізингових операцій, потрібно звернути увагу на сучасні механізми використання лізингу із залученням

банківських ресурсів. Дані схеми фінансування можуть стати ефективною альтернативою традиційним способам кредитування як для оновлення основних засобів, так і для ефективного отримання обігових коштів.

Зокрема, варто виділити такі нетрадиційні способи поєднання лізингового механізму та банківського капіталу, як:

- використання лізингу персоналу в банківському бізнесі;
- застосовування кредитних історій банків в лізингових відносинах;
- лізинг нерухомості;
- укладання фінансових контрактів енергозбереження.

Дані методи в багатьох випадках успішно використовуються в зарубіжній практиці і слабо розвинені в Україні. Розширення традиційних способів використання лізингу в умовах вітчизняної економіки дозволить активізувати ринок лізингових послуг, надати банкам додаткові джерела інвестування коштів та збільшить використання лізингу вітчизняними підприємствами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Серед вітчизняних дослідників проблем лізингу, що вивчали поєднання «лізинг–банк», слід зазначити Н.М. Внукову, В.І. Міщенко, Н.Г. Слав'янську, О.Г. Луб'яницького, О.О. Ляхову, Н.С. Рязанову, О.О. Непочатенко, О.Б. Васильчишин. Українські дослідники зосередили свою увагу на таких напрямках, як